

ANY JOAN CARLES I AMAT

JCA450

CONCERT COMMEMORATIU DEL 450è ANIVERSARI DE JOAN CARLES I AMAT

~

Principis i iniciatives:
Joan Carles i Amat i la improvisació
amb la guitarra i el llaüt

Generalitat de Catalunya
**Departament
de Cultura**

450
Joan Carles
i Amat

Comissariat de l'Any Joan Carles i Amat
Joan Puigdemívol

Comunicació
Culturae

Imatge gràfica
Eduard Roca

Realització audiovisual
Alba Holgado

Reportatge fotogràfic
Santi Periel

Suport a l'organització
Lluís Alavedra
Cecília Prat
Montse Velasco

*Imatge de la portada: alegoria de la música
al Tractat de Guitarra de Joan Carles i Amat
(edicions del segle XVIII)*

Presentació

L'Acte Central de l'**Any Joan Carles i Amat** té un protagonista d'excepció que ha volgut rubricar amb la seva presència l'homenatge a aquest monistrolenc universal amb qui el món de la guitarra té un deute impagable.

Pel seu perfil polifacètic, **Joan Carles i Amat** (Monistrol de Montserrat, 1572-1642) representa el perfecte arquetip d'«home del Renaixement». Allò més sorprenent, però, és que sigui la seva condició de diletant de la música el que n'ha difós el nom més enllà dels límits locals, en ser l'autor del primer tractat de guitarra, un llibret que s'ha convertit en objecte de culte per a estudiosos dels cinc continents.

Això ho sap molt bé **Hopkinson Smith**, una autèntica llegenda de la música antiga, que ha volgut crear un concert fet a mida per a l'ocasió: '**Principis i iniciatives: Joan Carles i Amat i la improvisació amb la guitarra i el llaüt**', tota una declaració d'intencions.

'Diletant': un terme entès aquí en tota la seva grandesa que apel·la a la seva arrel etimològica: el verb *dilettare*. Delectar-se fent música com a afeccionat, a diferència de com ho acostumen a fer molts professionals que han sucumbit a certes rutines. D'ací el lema que figura en el punt de llibre de l'any commemoratiu: «El Gran Diletant».

Doncs delectem-nos amb aquest concert homenatge, que té lloc, per partida doble, primer a la vila nadiua, i a continuació, al Museu de la Música de Barcelona, on hi trobem el nom de Joan Carles i Amat encapçalant el plafó que presideix l'esplèndida vitrina de les guitarres històriques. I delectem-nos també amb l'al·licient afegit de la gran **Sílvia Bel** recitant una selecció dels cèlebres *Quatre-cents aforismes catalans* del monistrolenc, una obra cabdal de la paremiologia de casa nostra.

Joan Puigdellívol

Comissari de l'Any Joan Carles i Amat

Jordi Alomar

Director del Museu de la Música de Barcelona

Les tres dimensions d'un «home del Renaixement»

Joan Carles i Amat ha estat un de tants prohoms catalans que han restat en l'oblit malgrat una representativitat més que notable en camps tant diversos com són la medicina, la música, l'escriptura i la política. Format com a metge a l'Estudi General de València, on va graduar-se el 1597 amb 25 anys, va exercir a Esparreguera, a Montserrat (d'on fou metge oficial durant vint-i-quatre anys) i a la vila radiua.

De la ploma de **l'erudit** en sorgiria el *Fructus Medicinae ex variis galeni locis decerpti*, un tractat mèdic editat a Lió (1623 i 1627), a Ginebra (1656) i a València (1685 i 1693), que es va convertir en un gran vademècum a Europa en aquella època. Aquesta seria la **dimensió continental** del nostre home.

De l'altra ploma, la de **lletraferit**, en naixerien els cèlebres *Quatre-cents aforismes catalans* (primera edició el 1636 i llargament reeditat), una recopilació de sentències que fou llibre de lectura a les escoles de tot Catalunya al llarg de dos segles i que els especialistes consideren una obra cabdal de paremiologia de casa nostra. Aquesta seria la seva **dimensió de país**.

I finalment, de la ploma del **diletant** (i també dels seus dits i les seves mans) en sorgiria el *Guitarra Española de cinco órdenes*, un tractat que és reconegut com el primer d'Europa (primera edició el 1596 i objecte de múltiples reedicions) que s'ha difós arreu del món, i això ens parla de la **dimensió universal** d'aquest «home del Renaixement».

Des de molt jove, Carles i Amat va ser membre actiu del Consell Municipal de Monistrol, per acabar exercint com a batlle els seus últims mesos de vida.

Principis i iniciatives: Joan Carles i Amat i la improvisació amb la guitarra i el llaüt

La figura de Joan Carles i Amat, situada en el punt crucial del trànsit del Renaixement al Barroc, dona peu a aquest concert en què s'agermanen els dos instruments més característics de l'antiga família de la corda polsada d'aquell període: el llaüt renaixentista i la guitarra de cinc ordres.

Principis i iniciatives: les primeres tabulatures i els seus pioners; els grans artífexs de la llarga tradició de la guitarra culta; la guitarra popular; l'art de la improvisació... en un programa ideat *ad hoc* per a aquest Concert Commemoratiu del 450è aniversari del monistrolenc.

Hopkinson Smith *llaüt renaixentista i guitarra de cinc ordres*

Amb la participació de **Sílvia Bel** recitant els Aforismes de Joan Carles i Amat

Acte Central de l'Any Joan Carles i Amat

Dissabte 24 de setembre del 2022 a les 21 hores

Església de Sant Pere de Monistrol de Montserrat

Presenta el concert el periodista monistrolenc **Pere Flores**,

i el musicòleg **Màrius Bernadó** fa una breu explicació sobre el Tractat de Guitarra de Joan Carles i Amat

Enregistrat per **Catalunya Música** dins dels programes d'intercanvi internacional de la UER (Unió Europea de Radiodifusió)

Repetició del concert

Diumenge 25 de setembre a les 17.30 hores

Museu de la Música de Barcelona

El programa d'obres i autors es presenta en full a part.

© Marisa Herrera

© David Ruano

Hopkinson Smith, nascut a New York el 1946 i graduat a Harvard el 1972, és reconegut com un dels millors especialistes mundials en instruments històrics de corda polsada (llaüt, tiorba, viola de mà i guitarra barroca). El 1973 va venir a Catalunya per estudiar amb Emili Pujol, gran estudiós de l'obra de Joan Carles i Amat, i posteriorment es va traslladar a Suïssa per formar-se en llaüt amb Eugene Dombois a l'Schola Cantorum Basiliensis. Allí, conjuntament amb Jordi Savall, va fundar Hespèrion XX, formació amb la qual col·laborà durant deu anys. Des de mitjans dels 80 es va centrar en la interpretació en solitari, i des d'aleshores acumula enregistraments, concerts i *masterclasses* arreu del món.

D'entre els reconeixements a la seva extensa discografia, en destaquen les resseyes a mitjans com el New York Times, les revistes Gramophone o BBC Music i els tres premis *Dyapason d'Or* (equivalent als *Grammy*) pels enregistraments de John Dowland (2005), Francesco da Milano (2009) i Johann Sebastian Bach (2013). Viu a Basilea (Suïssa), on és professor emèrit de la Schola Cantorum Basiliensis. Allí, entre molts altres, ha format músics com Rolf Lisevand, Xavier Díaz-Latorre, Evangelina Mascardi o Edin Karamazov.

www.hopkinsonsmith.com

Nascuda a Barcelona el 1970, **Sílvia Bel** es va llicenciar a l'Escola Superior d'Art Dramàtic de l'Institut del Teatre de Barcelona el 1996. El 1998 es traslladà a Madrid, per protagonitzar juntament amb Karra Elejalde pel·lícules com *Año Mariano* o *Torapia*. L'any 2003 torna a Catalunya per iniciar una trajectòria teatral que la portarà a interpretar obres d'autors catalans com Mercè Rodoreda, Joan Brossa, Manuel de Pedrolo, Joan Maragall o internacionals com Kafka, Shakespeare, Turgénev o Bernard Shaw. Al mateix temps, ha interpretat primers papers amb directors com Sergi Belbel, Josep M. Mestres, Àlex Rigola, Amos Gitai, Hemann Bonnín, Toni Casares o Joan Ollé.

L'any 2005, la seva interpretació de l'obra *La Xarxa* de Joan Brossa li va valdre el premi de la Crítica Serra d'Or. Des del 2006 ha intervingut en sèries de TV3 com *Infidels*, *Ventdelplà*, *El cor de la ciutat* i més recentment, *Com si fos ahir*. L'any 2007 va encarnar "La Colometa" de La Plaça del Diamant, representada al TNC i amb gira posterior pel país. El 2012 va rebre el premi Memorial Margarita Xirgu. Dins la seva faceta de recitadora literària, ha col·laborat amb músics com Lluís Llach i Jordi Savall.

www.silviabel.cat

Hopkinson Smith: el llaütista levitant

Vaig veure per primer cop Hopkinson Smith al Curs de Música Antiga de la Seu d'Urgell de 1991, en el qual Jordi Savall encapçalava un professorat format per membres d'Hespèrion XX. Una imatge ben curiosa que recordo és la d'un dia al menjador, amb el mestre igualadí tallant un tros de lluç amb l'estil refinat d'un violagambista amb forquilla i ganivet. En aquells moments jo formava part de la Capella Reial de Catalunya i aprofitàvem el curs per preparar la gira de la tardor.

I ara, deixada enrere l'anècdota, saltem a l'abril d'enguany, quan l'amic manresà Xavi Soler m'explica un dia tot cofoi el privilegi que va tenir de rebre una classe magistral de Hopkinson Smith a la seva casa de Basilea. Després de lloar-ne la generositat per haver-li fet de forma desinteressada, en Xavi va i deixa anar, al·ludint a l'aire desimbolt d'en *Hoppy* en un concert que va fer posteriorment a Barcelona: "semblava que levités!". Doncs automàticament em va venir a la memòria una altra imatge curiosa d'aquell mateix dia: la figura esvelta de Hopkinson Smith travessant rabent el menjador, avançat ja el dinar, com si caminés sobre cotó.

Ara, el caminar del llaütista ja es ressenteix una mica del pas dels anys, però el seu esperit roman inalterable i la seva música exerceix el mateix efecte levitatori en el nostre. Només cal escoltar qualsevol dels seus enregistraments per experimentar aquella sensació vivificant que ens procuren els grans artistes, i això és especialment d'agrair en els temps convulsos que vivim. Si a més, però, tenim la sort de poder-ho comprovar en directe, aleshores potser fins i tot notarem la sensació d'elevant-nos cap al cel.

I Sílvia Bel al sòtan d'una vinateria

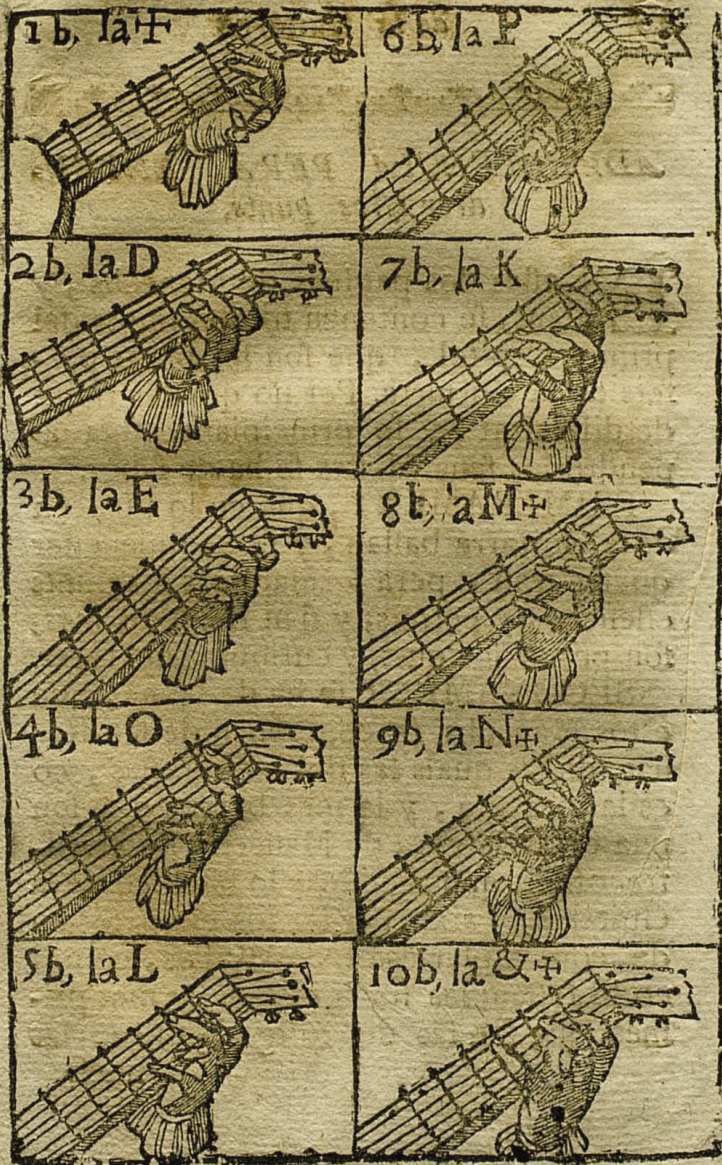
Negoci i cultura acostuma a ser un binomi de difícil conciliació, perquè en general, la tendència del primer és aprofitar-se del segon com a reclam per a les vendes. Així, fenòmens com vetllades literàries, exposicions o concerts a fora del seu hàbitat natural esdevenen experiències efímeres llevat de casos excepcionals.

Fa ja alguns anys, vaig assistir a una vetllada literària al sòtan d'una vinateria que hi ha darrere l'antic Mercat del Born, avui convertit en centre cultural. Va convidar-m'hi una noia lletraferida i culta que hi treballava a qui –imagino- devien consentir algunes incursions “extrae-nològiques” aprofitant que la copa de vi és una bona acompanyant en aquestes ocasions. La vetllada estava organitzada en col·laboració amb la Institució de les Lletres Catalanes.

Allí, en aquella cripta dels vins, el reduït cenacle d'assistents vam tenir el privilegi de gaudir de la Sílvia Bel oficiant la cerimònia de lectura, i de debò que aquella fou també una experiència vivificant (i mai tan ben dit!). Al breu col·loqui final amb el públic, la Sílvia va mostrar la seva cara més humana, en manifestar un obert sentit d'autocrítica i autoexigència, lluny de qualsevol divisme, com una de les grans que és. Doncs ves per on, ara també tindrem ocasió de comprovar-ho en viu i en directe.

No vaig tenir més notícies d'actes similars en aquella botiga; possiblement, a aquella noia lletraferida i culta ja la devien ferir del tot...

Joan Puigdel·lívol

Activitats entorn al Concert Commemoratiu

Dijous 22 de setembre

Recepció a l'Ajuntament de Monistrol de Montserrat

La vila nadiua de Joan Carles i Amat rep amb satisfacció la visita d'un músic de la categoria de Hopkinson Smith.

La recepció a la seu de la corporació, amb la presència dels grups municipals, acaba amb el cèlebre artista estampant la seva signatura al Llibre d'Honor.

Centre Cultural de Can Gibert - Carrer de Sant Joan, 1 a les 19 hores

Una conversa amb Hopkinson Smith

Tot seguit a la recepció municipal, Joan Puigdemívol (comissari de l'Any Joan Carles i Amat) i Hopkinson Smith entaulen una conversa parlant sobre múltiples aspectes de la vida –sempre amb la música i la cultura com a marc de referència- en què no hi falten les al·lusions a Carles i Amat.

El rigor en la conversa no és en desmèrit de l'espontaneïtat, una característica inherent al tarannà obert i natural del músic.

Al final s'obre un breu col·loqui amb el públic.

Local d'Art i Esplai - Carrer del Pont, 1 a les 20 hores

Divendres 23 de setembre

Anada a Montserrat

Acompanyem Hopkinson Smith al santuari on Joan Carles i Amat hi féu de metge durant vint-i-quatre anys, per complir amb el ritual d'escoltar la Salve i compartir una estona amb l'Escolania i la comunitat.

A la tarda, visita a les dependències del monestir, sense deixar passar l'ocasió de veure de prop el facsímil del Llibre Vermell, en el mític enregistrament del qual que en va fer Hespèrion XX el 1979 hi va participar un aleshores molt jove Hopkinson Smith.

◀ Gràfic amb la posició dels dits per obtenir els diferents acords ("punts") inclòs al 'Tractat Breu' de Joan Carles i Amat (versió en català del *Guitarra Española de cinco órdenes*).

Edició del segle XVIII de Joseph Bró, Girona (Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona)

Organitza:

ASSOCIACIÓ
JOAN
CARLES
i AMAT

Generalitat de Catalunya
**Departament
de Cultura**

Amb el suport de:

**Diputació
Barcelona**

Generalitat de Catalunya
**Patronat de la Muntanya
de Montserrat**

CONSELL COMARCAL DEL BAGES

Ajuntament de
Monistrol de Montserrat

**L'AUDITORI, MUSEU
MUSICA**

Col·laboren:

**monistrol
TURISME**

Mitjans col·laboradors:

Cat **Música**

**REVISTA
MUSICAL
CATALANA**

Associació Joan Carles i Amat
Carrer de les Escoles, 16
08691 Monistrol de Montserrat

associaciojca.org anyjoancarlesiamat.cat

JCA450